

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1915 kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, i anledning av en av herr Ingeström inom första kammaren väckt motion, nr 42, om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag beträffande åtgärder från statens sida till främjande av landsbygdens förseende med elektrisk drift.

Närvarande: herrar von Sneidern, Holm*), Widlund, Modig, Lübeck, Johansson i Trollhättan*), Svensson i Kompersmåla, Ericsson i Åtvidaberg, Larsson i Kroken och Olsson i Rödningsberg.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 42, som för förberedande behandling hänvisats till kammarens andra tillfälliga utskott, har herr Ingeström hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om och för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som från statens sida kunna vara erforderliga och lämpliga för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft.

I fråga om motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen, därav framgår, att motionären till stöd för berörda hemställan åberopat *Motionen.* jämväl två likalydande motioner vid 1914 års första riksdag, nr 77 i

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 13 saml. 3 avd. 10 häft. (Nr 10.) 1

första kammaren och nr 248 i andra kammaren, vilka motioner på grund av riksdagens upplösning icke blevo slutbehandlade och vartill utskottet jämväl får hänvisa.

*Första
kammarens
andra till-
fälliga ut-
skott.*

Första kammarens andra tillfälliga utskott har uti sitt i anledning av motionen avgivna utlåtande anfört:

»Att den elektriska kraften kommer till allt vidsträcktare användning på skilda områden är uppenbarligen av stor nationalekonomisk betydelse för vårt land. Vad som kan göras för att befordra ett raskare utbyggande av våra svenska vattenfall och en allt vidare fördelning av deras kraft till underlättande av det produktiva arbetet bör därför äga anspråk på statsmakternas stöd.

I första hand kunna städerna och stadsliknande samhällen och den där befintliga industrien med fördel utnyttja den elektriska energien såsom drivkraft och för belysningsändamål m. m. Men även för den glesare befolkade landsbygden, för jordbruket och dess binäringar, hantverk och hemslöjd å landet bör möjlighet beredas att i större omfattning än hittills kunna få använda elektrisk kraft.

Detta kan, såsom verkställd beräkning visar, ske utan intrång på städernas och den större industriens behov av energi, enär för landsbygdens elektrifiering, även om denna skulle bliva mera allmän, endast erfordras någon procent av tillgänglig krafttillgång. Lämpligast och billigast kan utgreningen av kraftledningsnät till landsbygden ske från större samhällen och industricentra, så att i detta avseende en för bägge parterna gynnsam samverkan kan åstadkommas mellan industri och jordbruk.

I mån som jordbrukets produktionskostnader stegras genom arbetskraftens fördyrande och svårigheten att erhålla tillräcklig sådan, är det ett livsvillkor för vår modernäring att i allt större omfattning kunna betjänas av maskin- och motordrift, vartill den elektriska kraften lämpar sig framför andra kraftkällor. Det må härvid framhållas den betydligt mindre risken för eldfara vid användning av elektrisk kraft för tröskning m. m. och den stora fördel i övrigt elektrisk belysning i boningshus, stall och lador erbjuder. Den särskilda trevnad, som elektrisk motordrift och belysning föra med sig, har ock utan tvivel, såsom motionären framhållit, sin sociala betydelse för landsbygdens befolkning. Den mindre industrien, hantverket och hemslöjden å landsbygden skulle

ock med fördel kunna tillgodogöra sig denna lätthanterliga kraft samt därmed vinna ökad utveckling och ekonomisk bärighet.

Utskottet, som delar motionärens uppfattning att från statsmakternas sida intet bör underlätas för främjandet av att den elektriska kraften må kunna mera allmänt komma till användning även på landsbygden för tillgodoseende av jordbrukets och den smärre industriens behov, vill i detta sammanhang erinra om, vad hittills i detta syfte från statens sida åtgjorts.

Med anledning av en i riksdagen av herr E. A. Nilson m. fl. väckt motion, afstämde riksdagen den 28 mars 1907 en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om utredning, på vilket sätt betryggande garantier för kontraktsevenligt åtnjutande av elektrisk energi skulle kunna genom lagstiftning eller eljest beredas avnämning av sådan energi, samt i den mån riksdagens medverkan till lagstiftning i ämnet erfordrades, för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. På grund av denna riksdagsskrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 22 juni 1911 åt en kommitté *dels* att utarbeta förslag till tryggnad av avnämningens rätt till kontraktsevenligt åtnjutande av elektrisk kraft, *dels* ock att verkställa utredning, huruvida och på vad sätt priset på elektrisk kraft, som distribuerades till allmänheten, måtte kunna av offentlig myndighet regleras, samt, därest denna utredning därtill gäve anledning, framlägga förslag i ämnet. Den 19 oktober 1911 uppdrog Kungl. Maj:t åt samma kommitté att ävenledes verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning samt under vilka villkor den koncessionslagstiftning, utöver vad för närvarande gällde och av kommitténs tidigare uppdrag tilläventyrs föranleddes, borde införas med avseende å kraftkällor, kraftstationer eller kraftledningar, avsedda för distribution till allmänheten av elektrisk energi. I enlighet med nämnda uppdrag har kommittén i dagarna till Kungl. Maj:t överlämnat förslag med tillhörande motiv till *dels lag, innefattande vissa bestämmelser, i syfte att trygga rätt till elektrisk kraft, dels lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra, dels ock lag om ändrad lydelse av 107 § utsökningslagen samt utlåtande och utredning i fråga om reglering av priset på elektrisk kraft, som distribueras till allmänheten.*

Genom det utredningsarbete, berörda kommitté sålunda åstadkommit, torde flertalet av de önskemål, vilka av motionären framstälts, hava bragts närmare sitt förverkligande.

Genom kommittéförslagets stadgande, att kraftledningarna bliva tillbehör till kraftstationerna samt att ledningsnäten kunna belånas, kan den fördelen vinnas, att för kraftbolagen erbjudas större möjligheter att anskaffa billigare kapital, varigenom avgifterna för den elektriska kraften skulle kunna nedbringas till fördel för abonnenterna. Likaledes har kommittén, genom det framlagda förslagets bestämmelser angående rätt till in-teckning för avtal i kraftanläggningar, sökt trygga avnämares rätt till kontraktsevenligt åtnjutande av kraft.

I sin utredning rörande prisreglering av elektrisk kraft har kommitténs majoritet trots sig finna, att varken i hittills vunnen erfarenhet eller med hänsyn till den sannolika utvecklingen, några vägande skäl tala för åtgärder i syfte att genom lag- eller koncessionsbestämmelser åstadkomma ett ingripande i eller kontroll av de elektriska kraft-distributionsföretagens ekonomiska förhållanden. Gentemot denna uppfattning hava tre reservanter gjort gällande, att vissa inskränkningar böra åläggas nämnda företag för reglering av kraftprisen, och hava för den skull föreslagit bestämmelser om koncession för elektriska anläggningar, om taxor för mindre förbrukare likasom stadganden om bestämmande i vissa fall av pris å elektrisk kraft.

Utskottet, som saknat anledning att inlåta sig på principfrågan om reglering genom offentlig myndighet av priset på elektrisk kraft, har inhämtat, att priset på den elektriska kraft, som för närvarande av staten tillhandahålles till förbrukning i mindre omfattning för belysning eller uppvärmning eller för drivkraft till småindustri, hantverk eller lantbruk, med nuvarande anslutning till distributionsledningarna, snarare understiger än överstiger självkostnadspriset, och lärer staten även framdeles komma att till nämnda konsumenter leverera kraft till sådant pris. De enskilda kraftbolagen torde också i allmänhet hittills hava lämnat kraft för dessa ändamål till låga priser.

Ett ingalunda oviktigt arbete för främjande av i motionen angivna syftemål har vattenfallsstyrelsen utfört. Enligt dess instruktion åligger det styrelsen att »föreslå samt efter Kungl. Maj:ts därtill erhållna be-myndigande vidtaga åtgärder, ägnade att främja tillgodogörandet av vattenkraften inom landet». I enlighet härmed har styrelsen redan under ett flertal år levererat kraft icke endast för storindustrien utan jämväl till det större lantbruket samt medelstora och mindre kraftkonsumenter å landsbygden inom Trollhätte kraftverks avsättningsområde, och styrelsen har därjämte sedan någon tid tillbaka, för att mera allmänt

kunna förse det mindre lantbruket med kraft, verkat för bildande av andelsföreningar å landsbygden inom nämnda kraftverks avsättningsområde för ernående av lämpliga mellanhänder för ombesörjande av detaljdistribution bland mindre förbrukare. Styrelsen, som, enligt vad av årets statsverksproposition framgår, begärt betydande anslag för utförande av distributionsanläggningar jämväl vid Porjus och Älvkarleby, har också utarbetat en fullständig plan till fördelningsanläggningar för jordbruk samt småindustri och hantverk å landsbygden inom Älvkarlebyverkets avsättningsområde, omfattande avsevärda delar av landskapen Uppland, Gästrikland, Västmanland och Södermanland.

I fråga om dessa distributionsanläggningar, i vad desamma avse Älvkarlebyverkets avsättningsområde, anför vattenfallsstyrelsen bland annat följande:

»Det synes vara mycket svårt för konsumenterna å landsbygden att anskaffa det kapital, som erfordras för fördelningsnäten därstädes, i fall kraften tillhandahålles enbart vid matarpunkter, som äro relativt långt avlägsna från varandra. Många skäl tala för, att vattenfallsstyrelsen, utan att dock i regeln befatta sig med den rena detaljdistributionen, framdrager kraftledning till ett större antal matarpunkter, i vilket fall nämligen vattenfallsstyrelsen har lättare att från dessa tillgodose alla kraftbehov och distributionen av kraften kan försiggå på det mest planmässiga sätt.

Vattenfallsstyrelsen kommer att under innevarande år framlägga ett fullständigt projekt över fördelningsanläggningar för jordbruk samt småindustri och hantverk å landsbygden inom Älvkarlebyverkets avsättningsområde. Enligt detta projekt skulle från ovan nämnda huvudmatarpunkter i Gävle, Älvkarleby, Tierp m. fl. orter utgrenas ett nät av 20,000 volts »bygdelinjer», till vilket skulle anslutas ett 150-tal tertiära transformatorstationer. I tertiärstationerna skulle kraften nedtransformeras till 1,500 volt, och från desamma skulle kraften fördelas till abonnenterna. Tertiärstationer skulle i de bygder, som med hänsyn till den odlade arealens storlek kunna ifrågakomma för elektrifiering, läggas på ett inbördes avstånd av c:a 7 kilometer och vardera mata ett område av c:a 3,5 kilometers radie.

Det kan av skäl, som ovan anförts, eventuellt vara lämpligt, att vattenfallsstyrelsen omhändertager fördelningsnäten till och med dessa tertiärstationer. Å andra sidan anser sig vattenfallsstyrelsen icke för närvarande böra framlägga något definitivt förslag därom, ty kraftdistri-

butionen å landsbygden är i de landskap, som ingå i Älvkarleby kraftverks avsättningsområde, en ganska vansklig affär på grund av den relativt ringa kraftförbrukning, man ännu kan påräkna i dessa trakter, vilka ju icke höra till de bördigaste. Ett generellt beslut i denna fråga synes först kunna fattas, då vattenfallsstyrelsen genom praktiska försök i mindre skala övertygat sig om den ekonomiska bärigheten av landsbygdsdistributionen inom Älvkarlebyverkets kraftavsättningsområde.

Med hänsyn till landsbygdsdistributionens nationalekonomiska och sociala betydelse böra likväl dessa försök snarast möjligt verkställas. Lämpligen böra de så ordnas, att vattenfallsstyrelsen låter anlägga t. ex. ett tiotal tertiära transformatorstationer inom skilda delar av Älvkarlebyverkets avsättningsområde, därvid givetvis utväljande sådana orter, där kraftförbrukningen på grund av den odlade arealens storlek samt förefintlig mindre industri är relativt störst. I möjligaste mån kommer vattenfallsstyrelsen att tillse, att kraften härvid kommer varje konsument, alltså även de mindre, tillgodo, för såvitt icke för densamma erfordras speciella linjer, för vilka kostnaden blir oproportionerligt stor i förhållande till förbrukningen. Nämda försöksstationer torde ganska snart klargöra, huruvida man i verkligheten har att påräkna så allmän användning av elektrisk kraft på landsbygden, att det utan förlust för kraftverket är möjligt att fortsätta med landsbygdsdistributionen. De komma därjämte att utgöra ett förträffligt åskådningsmaterial för närliggande bygder och sålunda underlätta en framtida elektrifiering av dessa.»

Det synes utskottet sålunda, som om vattenfallsstyrelsen inom de områden, till vilka styrelsens verksamhet sträcker sig, redan vidtagit åtgärder, ägnade att förverkliga önskemål, som i motionen framställts.

Andra av motionären framställda önskemål synas därjämte redan vara föremål för utredning. Den 8 sistlidne januari har chefen för civildepartementet med Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat sakkunniga för att biträda med utredning och utarbetande av förslag dels angående erforderliga ändringar av nu gällande grunder för förvaltningen av vissa, kronan tillhöriga vattenfall, dels ock beträffande uppläggande av en statens lånefond för finansiering av företag, vilka avse utbyggande av statens vattenfall eller tillgodogörande av enskilda tillhöriga vattenfall, då tillgodogörandet är av mera allmänt intresse.

En viktig del av arbetet för tillgodoseende av jordbrukets och den mindre industriens å landsbygden behov av elektrisk kraft beröres dock

icke av redan slutförda eller pågående utredningar, nämligen ordnande av upplysningsverksamhet rörande anläggningar av ifrågavarande slag.

Denna fråga synes utskottet förtjänt av särskild uppmärksamhet.

För en rationell och vidsträcktare utbredning av elektrisk kraft till angivna ändamål anser utskottet i likhet med motionären erforderligt, att ett praktiskt upplysningsarbete igångsättes på landsbygden. Det torde därför vara önskvärt, att av staten anställda sakkunniga konsulenter finnas att tillgå, som kunna lämna allmänheten råd och anvisningar rörande utbyggande av vattenfall, anläggande av lokala ledningsnät, inköp av motorer, upprättande och granskning av kostnadsförslag m. m.

Enligt vad utskottet inhämtat, finnas i ett flertal tyska stater av statsmyndigheterna inrättade eller understödda konsultationsbyråer, i vilkas verksamhet ingår att tillhandagå kommuner och enskilda, särskilt mindre förbrukare av elektrisk kraft, med råd och upplysningar av nu nämnd art. Utskottet tillåter sig i detta avseende hänvisa till en utlåtandet vidfogad bilaga, innefattande en av ledamoten av den elektriska inspektionen, ingenjören E. C. Ericson, upprättad promemoria.

Tanken på en dylik konsulentverksamhet för landsbygdens behov är ej heller för Sverige ny. Så hemställde svenska motokulturföreningen år 1912, att Kungl. Maj:t för 1913 års riksdag måtte framlägga proposition om anställande av statskonsulenter för motokultur, men har denna framställning, så vitt utskottet har sig bekant, hittills ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Utskottet vill också framhålla vikten av att jordbrukare samt industriidkare, särskilt å landsbygden, sättas i tillfälle att inhämta erforderliga råd och anvisningar av opartiska sakkunniga, vilkas verksamhet utövas under ämbetsmannans ansvar. Utskottet håller sålunda före, att önskemålet bäst främjas genom anställande av statskonsulenter, en eller flera i mån av behov, som en blivande utredning kan giva vid handen.

I händelse en sådan upplysningsverksamhet skall av staten igångsättas, torde flera utvägar givas för dess inordnande under någon redan befintlig statsmyndighet. Så kan ifrågasättas, att konsulentverksamheten nära förbindes med vattenfallsstyrelsen såsom vår främsta fackmyndighet på området. Då verksamheten i väsentlig mån skulle beröra lantbrukets intressen, torde även kunna ifrågakomma, att densamma underordnas lantbruksstyrelsen, vilken för övrigt genom den vid Ultuna lantbruksinstitut planeerade elektriska försöksverksamheten torde få sitt intresse ännu mera in-

riktat på frågan om den elektriska kraftens utnyttjande på jordbrukets område. Det kan också ifrågasättas, att konsulentverksamheten övervakas av den under kommerskollegium sorterande elektriska inspektionen, som förfogar över ett rikt kunskapsmaterial och står i livlig förbindelse med utvecklingen på hithörande område. Utskottet har icke ansett sig hava anledning göra något uttalande om, vilken ämbetsmyndighet kan anses lämpligast böra leda den ifrågasatta nya verksamheten, emedan utskottet förmenar, att en blivande utredning skall lämna det bästa svaret härutinnan. Utskottet vill allenast uttala den förvissningen, att, huru än organisationsfrågan löses, den planerade verksamheten skall komma att stå i nära kontakt såväl med den främsta tillgängliga sakkunskapen på den elektriska kraftens område som ock med det praktiska behov å landsbygden, vilket avsikten är att främja.»

På grund av vad sålunda anförts, hemställde första kammarens andra tillfälliga utskott, att första kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning ifråga om anordnande av upplysningsverksamhet för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid föredragning av berörda utlåtande biföll första kammaren vad dess utskott sålunda hemställt.

Utskottet.

Utskottet delar till fullo motionärens och första kammarens tillfälliga utskotts uppfattning om önskvärdheten av att landsbygden beredes tillgång på elektrisk kraft. För att nå detta mål har motionären anvisat två olika utvägar för staten att understödja dessa strävanden och utskottet håller även före, att statens ingripande för närvarande lämpligast kan ske i dessa två olika riktningar. Nämligen dels genom att underlätta anskaffandet av kapital för de elektriska anläggningarnes utförande, dels genom att avlöna konsulenter med uppgift att lämna landsbygdens befolkning sakkunniga råd och upplysningar vid mindre kraftstationers anläggning, ledningsnäts framdraging, kraftens installation, användning till olika ändamål, konsumentföreningars bildande m. m.

Vad först beträffar kapitalanskaffningen bör uppmärksammas, att en landsbygds elektrifiering i regel utföres på två olika sätt. Antingen utbygges mindre vattenfall med omedelbart syfte att fylla det lokala

kraftbehovet eller också anslutes distributionsnät till större kraftledningar, matade från statens eller de stora kraftdistributionsbolagens anläggningar.

Särskilt i Norrland har ett större antal dylika mindre företag tillkommit och nya uppstå allttjämt. Att undersöka huruvida dessa företags tillkomst bör underlättas genom eventuellt beviljande av statslån till vattenfallens utbyggande, torde falla inom området för det utredningsuppdrag, som lämnats åt de av chefen för civildepartementet den 8 sistlidne januari tillkallade sakkunnige, vilka omnämnas i första kammarens tillfälliga utskotts härovan återgivna utlåtande.

Dessa företags tillkomst torde även kraftigt befördras genom bifall till elektriska kraftkommitténs den 16 december 1914 framlagda förslag, att elektriska ledningsnät skola räknas såsom fast egendom, hörande till den kraftcentral, transformatorstation, kopplingsstation eller dylikt, till vilken nätet är anknutet, såframt nämligen inrättning och ledningsnät ha samma ägare. Då detta senare i regel torde vara fallet med dessa mindre kraftföretag, öppnas möjlighet för dessas ägare att genom inteckning i kraftstation och ledningsnät kunna erbjuda privata långivare ökad säkerhet och på så sätt underlätta anskaffningen av för anläggningen nödigt kapital.

Vad åter kapitalanskaffningen genom statslån till distributionsnät från de stora kraftföretagens understationer beträffar, torde, enligt vad utskottet inhämtat, denna fråga, i motsats mot vad första kammarens tillfälliga utskott förutsätter, icke innefattas i det uppdrag, som lämnats åt de den 8 januari i år tillkallade sakkunniga. Då utskottet emellertid förvissat sig om, att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, har utskottet icke ansett, att en hemställan från riksdagens sida om utredning nu är av behovet påkallad. För dessa distributionsnätts tillkomst är vidare givetvis av stor betydelse, om de kunde intecknas och belånas i överensstämmelse med kraftkommitténs förut omnämnda lagförslag. Detta torde emellertid knappast bli förhållandet, om matarstationen (transformatorstation o. d.), exempelvis i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag till distributionsanläggningar från Älvkarlebyverket, skall ägas av staten och distributionsnätet av konsumentföreningen. Enligt utskottets uppfattning bör denna sida av saken noggrant uppmärksammas vid det slutliga ordnandet av dessa förhållanden. Om möjlighet beredes de tilltänkta konsumentföreningarna att belåna sina ledningsnät, ökas givetvis möjligheten för desamma att på privat väg kunna finansiera sina företag, vilket icke minst under nuvarande

tidsförhållanden med dess svårigheter för staten att upplägga nya lånefonder för olika ändamål är önskvärt.

Vad till sist den föreslagna konsulentverksamheten beträffar, delar utskottet uppfattningen om dess lämplighet. Från enskilt håll ha visserligen åtgärder företagits för anordnande av upplysningsverksamhet på landsbygden rörande den elektriska kraftens användning. Så har motokulturföreningen sedan 1914 anställt en nu i Skåne stationerad konsulent för kraftdistribution på landsbygden. Vidare komma svenska vattenkraftföreningen, svenska elektricitetsverksföreningen och svenska motokulturföreningen att under året gemensamt utgiva en populär handbok rörande landsbygdistributionen med upplysningar om tekniska anordningar och kostnader, kraftbehov m. m. såväl vid lokala självständiga anläggningar som vid anslutning till större kraftnät. Dessa i och för sig tillfredsställande åtgärder utesluta emellertid enligt utskottets mening ingalunda behovet för landsbygdens befolkning att i större utsträckning ha att tillgå fullt opartiska sakkunniga, som kunna lämna råd och upplysningar vare sig det gäller att sluta sig tillsammans för anläggning av en mindre lokal kraftstation eller att åstadkomma ett distributionsnät till ett större kraftnäts matarstation.

Rörande den myndighet, under vilken konsulenterna skola sortera, vill vidare utskottet uttala den uppfattningen, att det icke bör bli under vattenfallsstyrelsen. Opertiskhet bör fordras av konsulenten, då han lämnar sina råd och upplysningar till kraftkonsumenten och i så fall lämpar det sig ej, att konsulenten sorterar under vattenfallsstyrelsen, som själv är kraftproducent, ofta i konkurrens med andra större eller mindre kraftföretag. Även kan ifrågasättas, huruvida den under kommerskollegium sorterande elektriska inspektionen, vilken även av första kammarens tillfälliga utskott ifrågasättes som övervakande myndighet, därtill är lämplig. Den elektriska inspektionens huvudsakliga verksamhet utgöres nämligen av att kontrollera, att elektriska anläggningar utföras på ett ofarligt sätt. Lämpligast synes utskottet, att en myndighet väljes, som har den mest ingående kännedom om de behov, som skola tillgodoses, och då av landsbygdens behov jordbrukets givetvis kommer i främsta rummet, synes utskottet sannolikt, att lantbruksstyrelsen skulle vara den lämpligaste myndigheten. Att framställa förslag om hur den tilltänkta konsulentverksamheten skall organiseras och vilken ämbetsmyndighet, som skall övervaka densamma, tillkommer emellertid den utredning, om vilken utskottet i likhet med första kammaren hemställer.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att med anledning av herr Ingeströms motion, nr 42 i första kammaren, andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 18 maj 1915.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Bilaga.

P. M.

rörande statliga konsultationsbyråer.

I flera tyska stater finnas av staten inrättade eller understödda konsultationsbyråer, vilkas verksamhet till stor del består uti att tillhandagå kommuner och enskilda, huvudsakligen mindre förbrukare av elektrisk kraft med råd och upplysningar rörande de elektriska anläggningarnas anordnande, upprättande av leveranskontrakt och dylikt.

Bayerska statsregeringen har redan år 1903 inrättat tre och år 1911 ytterligare fem konsultationsbyråer i landet och i inrikesdepartementet en särskild avdelning för elektrisk kraftdistribution.

Badensiska statsregeringen har år 1912 i överdirektionen för väg- och vattenbyggnader inrättat en avdelning för vattenkraft och elektricitet, åt vilken alla viktigare rådgivnings- och uppsiktsfrågor på det elektriska området överlåtas.

I storhertigdömet Hessen finnes en liknande avdelning i finansdepartementets byggnadsbyrå.

I konungariket Sachsen står en i finansdepartementet verksam elektroteknisk sakkunnig till kommunernas förfogande i och för konsultation. Dessutom har bildats en förening af Sachsens kommunala elektricitetsverk, som har upprättat en utmärkt konsultationsbyrå.

I Schleswig-Holstein har provinsialförvaltningen tillsammans med hushållningssällskapen upprättat en konsultationsbyrå i Kiel.

I Westpreussen har av provinsen inrättats en konsultationsbyrå, i vilken föreståndaren för elektrotekniska institutet i Danzig arbetar tillsammans med en på kraftverksområdet erfaren väg- och vattenbyggnadsingenjör.

I Preussen har under namnet »Beratungsverein Elektrizität» i Berlin bildats en privat inregistrerad förening, vars styrelse består av fem provinsialråd. Såsom konsulterande arbete, förutom privata elektrotekniker, nio av lantbruksministern anställda funktionärer inom väg- och vattenbyggnadsfacket och flera kommunala tjänstemän.

Även i Württemberg finnas sådana konsultationsbyråer. Sålunda förefinnes sedan lång tid tillbaka ett ämbetsverk för vattenbyggnader; lantbruksskolan i Hohenheim har för lantbrukets maskinella utrustning erhållit till hjälp en sakkunnig i lantmannangelägenheter; Württembergska besiktningsföreningen har utövat teknisk ekonomisk rådgivning även på det elektrotekniska området. För ett par år sedan inrättades slutligen av centralbyrån för industri och handel en teknisk konsultationsbyrå. Denna centralbyrå i Stuttgart lyder under inrikesdepartementet. Utom de fast anställda tjänstemännen har den som medarbetare ett kollegium,

bestående av ombud för industri, handel och hantverk samt representanter för tjänstemän och arbetare i industriens tjänst. Industriinspektionen, justeringsverk samt handels- och hantverkskammare äro underställda centralbyrån. Dessutom äro vissa anstalter anslutna till den såsom lantbruksmuseet, konsultationsbyrån för byggnadsindustrien, bibliotek, kemiska undersökningsanstalten, upplysningsbyrån för industriellt rättsskydd och tekniska konsultationsbyrån. Den tekniska konsultationsbyrån är, vad beträffar allmän rådgivning, i första hand avsedd för småindustrien. Men sysselsättningen med hantverkarståndets frågor har efter kort tid nästan ovillkorligen lett in på frågan om elektrisk kraftdistribution för städer och kommuner, ty med den stora utsträckning den elektriska driften nu erhållit i Württemberg, är den elektriska motorn den lämpliga kraftmaskinen för mindre industriidkare. Det har visat sig, att i fråga om prissättning för elektrisk energi försäljaren varit i behov av råd lika väl som förbrukaren. Särskilt starkt gjorde detta faktum sig gällande i Württemberg, där talrika små kraftcentraler bedriva sina affärer på fullständigt småindustriellt sätt. Konsultationsbyrån förhandlar direkt med hantverkare och småfabrikanter såväl skriftligt som muntligt. För konsultationerna erläggas mycket måttliga avgifter.

(Ur »Technik und Wirtschaft» häft. 1, 1914, återgivet i Tekn. Tidskrift, Veckoupplagan 1914, sid. 244 o. v.)